

erityisesti silloin kun se yllättää poikkeusihmisen eli julkisuuden henkilön. Unelmalöppi syntyy siitä, kun syöpää sairastava kuuluisuus tekee itsemurhan. Tätä voisi jatkaa ja todeta, että populaarikulttuurissa ja eritoten rockmaailmassa tehokkain ja varmin tapa taata kuolemattomuutensa on menehtyä mahdollisimman nuorena ja traagisella tavalla.

Kaikkein kauimmaksi todellisesta verisestä ja raadollisesta kuolemasta ovat etääntyneet siisteissä virastoissa sileisiin pukuihin ja kiiltäviin kenkiin sonnustautuneet virkamiehet, jotka

viime kädessä päättävät eutanasiasta. Hänninen haastaakin heidät kohtaamaan sairaaloiden arjen. Hänninen itse kääntyi eutanasian vastustajasta sen kannattajaksi nähtyään tuhansia syövä ja vastaavien sairauksien runtelemia potilaita, joita oli vaikea enää edes tunnistaa ihmisiksi.

Hänninen viittaakin vuonna 2012 julkisuuteen nousseen keskusteluun eutanasiasta ja vihjaa, että vihreiden ja kansan enemmistön lisäksi lääkärikunnassakin yksittäiset lääkärit ovat alkaneet tarkistaa kantojaan ja muuttaa suhtautumis-

taan myönteisempään suuntaan, vaikka Suomen Lääkäriliitto pitääkin kiinni kielteisestä kannastaan. *Eutanasia – Hyvä kuolema* onkin pakollista luettavaa etenkin päättäjille ja yleensä sairaaloiden arjesta vieraantuneille instituutioille. Hännisen kirjoituskokoelma on kirjoitettu tavalla, josta huokuu aito huoli ja myötälämissen tunne näiden ihmisten kurjasta kohtalosta, ja lukijan täytyy olla harvinaisen tunteeton ja immuuni toisten kärsimyksille, jollei hän tajua, että eutanasia on monille paras kuolema.

Moralismia eriarvoisuutta vastaan

HEIKKI ERVASTI

Charles Murray on tunnettu sitkeänä ja määrätietoisena hyvinvointivaltion arvostelijana jo vuosikymmenten ajan. Tiivistettynä hänen sanomansa on ollut, että hyvinvointivaltio tuottaa enemmän ongelmia kuin ratkaisee niitä. Murray väittää, että pitkälle kehittynyt sosiaalipolitiikka vähentää ihmisten mahdollisuuksia ja halukkuutta hallita elämäänsä ja ratkaista ongelmiaan. Hän onkin esittänyt, että kaikki työikäisille suunnatut sosiaalietuudet tulisi yksinkertaisesti lopettaa. Murrayn hyvinvointivaltion vastainen missio jatkuu myös hänen tuoreimmassa kirjassaan. Tällä kertaa tarkastelukohteena ovat Yhdysvaltojen kasvaneet sosiaaliset erot, luokkarakenteen polarisoituminen ja kansakunnan jakautuminen. Murrayn mukaan nämä ongelmat ovat seurausta perinteisten

arvojen rapautumisesta erityisesti huonommin menestyvän väestönosan keskuudessa.

Murray ei siis hyväksy eriarvoisuuden lisääntymistä, eikä varsinkaan kansakunnan jakautumista. Hän kuvailee, kuinka luokkarakenne on 1960-luvulta lähtien kehittynyt niin, että sekä yläluokka että alaluokka ovat kasvaneet. Amerikkalainen yhteiskunta on aiempaa korostuneemmin jakautunut kahden ääripään ympärille. Luokkien väliset erot ovat taloudellisia, mutta alati selvemmin myös kulttuurisia ja jopa maantieteellisiä. Uusi yläluokka eristyy muusta yhteiskunnasta ja uusi alaluokka gettoutuu omaksi saarekkeekseen.

Toki ennenkin oli rikkaita ihmisiä, jotka muodostivat ylemmän keskiluokan ja yläluokan. Nämä ryhmät kuitenkin poikkesivat Murrayn mukaan merkittävästi uudesta yläluokas-

Charles Murray
Coming Apart
The State of White America
1960–2010
Crown Forum, 2012

ta. Vanhat ylemmät ryhmät eivät muodostaneet laadullisesti muista eriytyvää selvärajaista luokkaa. Menestyneillä ja rikkailla ihmisillä ei ollut keskenään muuta yhteistä kuin juuri menestys ja rikkaus. Heillä oli hyvin erilaiset suku-, koulutus- ja ammattitaustat. He eivät myöskään pyrkineet erottaumaan. Vielä 1960-luvun alussa rikkauten näyttämistä ja rahoilla pröystäilyä pidettiin sopimattona. Murray toteaa myös, etteivät 1960-luvun rikkaat olleet välttämättä erityisen lahjakkaita tai osaavia ihmisiä. Älyllinen eliitti oli pieni yksinkertaisesti siitä syystä, yliopistokoulutettuja oli niin vähän.

Uusi yläluokka sen sijaan on yhtenäisempi ja se erottuu massasta kaikin tavoin. Eliitin edustajien taustat ovat jo valmiiksi yläluokkaiset, he opiskelevat tietyissä yliopistoissa ja he valitsevat elämäkumppaneikseen toisia yläluokan edustajia. He ovat myös paljon rikkaampia kuin edeltäjänsä. Murrayn mukaan älykkyyden ja lahjakkuuden markkina-arvo on kasvanut. Yrityksillä on aiempaa enemmän mahdollisuuksia maksaa huippuohjelmoiden, -juristien ja konsulttien suorituksistaan edellyttämät huippupalkkiot sekä ymmärryksen rajat ylittävät bonukset johtajilleen. Seurauksena tuloerot ovat kasvaneet, ja erityisesti rikkain prosentti väestöstä on rikastunut huomattavasti.

Keskeisin ongelma yhteiskunnan jakautumisessa ei kuitenkaan Murrayn mielestä liity tuloerojen kasvuun ja taloudelliseen epäoikeudenmukaisuuteen, vaan enemmän hän on huolissaan kansakunnan yhtenäisen arvoperustan murenemisestä. Varsinkin uusi alaluokka on Murrayn mukaan vaarallisella tavalla etääntynyt yhteiskuntaa lujittavista perinteisistä arvoista. Erityisesti Murray korostaa neljää periamerikkalaista arvoa: ahkeruutta, rehellisyyttä, perinteistä perhettä ja kristillisyyttä. Perinteisten arvojen heikentyminen on syynä alaluokan tilan heikentymiseen.

Ahkeruudella Murray tarkoittaa tietysti työn tekoa. Murray kuvailee, kuinka amerikkalainen työmoraali on perinteisesti ollut selvästi vahvempaa kuin eurooppalainen. Viimeisten vuosikymmenten aikana työnteko on kuitenkin vähentynyt. Työikäisten miesten työvoimaisuus on laskenut, teh-

tyjen työtuntien määrä on vähentynyt, työttömyys ja pätkätyöt ovat lisääntyneet. Luonnollisesti tämä on koskenut nimenomaan uutta alaluokkaa. Uuden yläluokan keskuudessa ahkeruus ei ole vähentynyt.

Rehellisyys on Murrayn mukaan ihanteellisen markkinatalouden välttämätön ehto. Yhteiskunta, jossa valtion rooli on puristettu välttämättömimpään minimiinsä, edellyttää, että ihmiset noudattavat sääntöjä. Mutta myös rehellisyys on vähentynyt. Verrattuna 1960-luvun tilanteeseen rikollisuutta esiintyy Yhdysvalloissa nykyisin selvästi enemmän, vaikka sen määrä kääntyikin laskuun 1990-luvulla. Vankien määrä on kasvanut jyrkästi. Rikollisuus koskee nimenomaan alaluokkaa. Parempiosaisten keskuudessa rikollisuus ei ole koskaan ollut ongelma.

Myös perinteiset perhearvot ovat Murrayn mukaan yhteiskuntaa koossa pitävä voima. Avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset ovat erityisen alttiita erilaisille sosiaalisille ongelmille. Murray väittää, että tämä alttius koskee myös avioliitossa olevien vanhempien lapsia, vaikka näyttö ei tältä osin ole läheskään vakuuttavaa. Joka tapauksessa perinteisen perheinstituution murenemisestä Murrayn kriteereillä on helppo esittää evidenssiä. Alaluokan keskuudessa avioliiton ulkopuoliset syntymät ovat yleistyneet ja avioeroja on enemmän kuin puoli vuosisataa sitten. Sen sijaan yläluokan keskuudessa avioerot ja avioliittojen ulkopuoliset syntymät ovat vähentyneet 1990-luvulta lähtien ja subjektiivisesti arvioitu tyytyväisyys omaan avioliittoon on kohonnut.

Uskonnollisuuden merkitys-

tä Murray perustelee sillä, että se lisää yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa. Murrayn tarkasteluajanjaksolla uskonnollisuus on vähentynyt koko amerikkalaisessa yhteiskunnassa, mutta muutos on ollut voimakkain alimmissa sosiaaliryhmissä. Uskonnollisten yhteisöjen jäsenet ja kirkkokansa edustavat pikemmin ylä- kuin alaluokkaa.

Coming Apart on kirjoitettu hyvin ja mukaansa tempaavasti. Kirjan alkuosan kuvaus eriarvoisuuden kasvusta viimeisen puolen vuosisadan aikana on mielenkiintoista luettavaa. Argumentit esitetään yksinkertaisen selvästi. Empiiristä näyttöä väitteille pyritään esittämään laajasti. Kun näyttö loppuu, Murray nojaa sumeilematta anekdootteihin, joiden vakuuttavuus on tietysti kyseenalainen. Erät tärkeät osat Murrayn argumentoinnista jäävätkin ilman empiiristä vahvistusta. Esimerkiksi kirkossa käynnin vähentymisen tai rikollisuuden lisääntymisen yhteys kansakunnan jakautumiseen jää varsinaisesti todentamatta.

Suurin ongelma Murrayn analyysissä on kuitenkin siinä, kuinka hän rajaa käyttämänsä tutkimusaineistot. Murrayn aineistoissa ovat mukana ainoastaan 30–49-vuotiaat valkoiset amerikkalaiset. Rajauksellaan hän pyrkii siihen, että etnisen alkuperän ja iän vaikutukset eivät sotke hänen tuloksiaan. Lisäksi Murray jakaa aineiston kahteen ryhmään, joiden hän määrittelee edustavan uutta ala- ja yläluokkaa. Alaluokkaa edustava ryhmä koostuu vähiten koulutetuista työntekijämattien edustajista ja yläluokkaa taas parhaiten koulutetuista ylimmistä toimihenkilöistä. Alaluokkaan kuuluu 30 ja ylä-

luokkaan 20 prosenttia Murrayn aineistoista. Jäljelle jäävä 50 prosenttia aineistoista jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Lähes koko keskiluokka jää siis analysoimatta. Näin tarkastelu tuo kahtiajakautumisen korostuneesti esille. Oletettavasti keskiluokan analysointi olisi muutanut merkittävästi Murrayn tuloksia ainakin työtä, ahkeruutta, perhettä ja rehellisyyttä kos-

kevien arvostusten osalta.

Murrayn lopullinen johtopäätös jää latteaksi. Kansakunnan kahtiajakautumisen estämiseksi perinteiset arvot pitäisi palauttaa kunniaan. Ennen muuta alaluokan pitäisi ymmärtää ottaa oppia yläluokan noudattamista arvoista, mutta myös yläluokan pitäisi puolustaa ja julistaa perinteisiä arvoja pontevammin. Itse asiassa Murray väit-

tää, että alaluokka voi kohentaa asemaansa ainoastaan käymälä enemmän kirkossa, huolehtimalla perheistään sekä olemalla rehellisempi ja ahkerampi. Mielenkiintoisesta alustaan huolimatta Murrayn kirja osoittautuu kömpelöksi yritykseksi vahvistaa sosiaalitieteellisin keinoin kristillisen oikeiston Yhdysvalloissa jo pitkään esittämiä peittelemättömästi moralisoivia väitteitä.

Yhteiskuntasopimuksella kohti tulevaa

RAIJA JULKUNEN

Luettuaan Pekka Himasen uusimman ei tiedä, miksi hallitus on sen tilannut ja miksi se pitäisi esitellä. On helppo ymmärtää Suomen Kuvalehdessä kirjan lytännyttä Minna Lindgreniä, jonka mukaan kirja on täynnä tyhjää ja sekin keinotekoisella epäselkokielellä. Minunkin on vaikea kestää jankuttavaa tyyliä, epäselvää ja rautalangasta väännettävää argumentointia sekä yhteiskunta-analyysin puuttumista tai korvaamista ylimalkaisella ”informationalismilla” ja ”Suurella Taantumalla”. Silti: monet kyselevät nyt talouden, ekologisen ja sosiaalisen hyvän kehän sekä Suomen pelastavan yhteiskuntasopimuksen perään, joten katsotaan, mitä Himasella arvovaltaisine ryhmineen on sanottavanaan. Sitähän Himanen tekee eli rakentaa suurta kansallista projektia, joka ”vastaa edessä oleviin suurhaasteisiin” ja jolla Suomi asettuu kansainväliseksi edelläkävijäksi eli ”näyttää millainen on tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskunta”. Varmuuden vuoksi Himanen mainitsee, et-

tä kirjan (kannen) ”sininen” ei ole puoluepolitiikan vaan suomalaisen järiveden sininen. Omasta puolestani yritän lukea kirjaa myötäsukaisesti.

Tässä kirjassa yhteisistä huolistista – ekologisesta, taloudellisesta ja hyvinvoinnin kestäväydestä – kootaan paketti, johon annetaan ratkaisuksi 1930-luvun Yhdysvaltoihin rinnastuva ”uusi diili”. Kirja katsoo vuoden 2030, mutta ”käsien tulee tarttua suositeltuihin toimiin välittömästi”. Kirjassa käydään läpi kestävä hyvinvointi, talous ja ekologisuus, ja sen jälkeen kootaan Suomen kestävä kasvun malli. Viimeiseksi ehdotukset vielä perustellaan Himasen lempiteemalla eli arvokkaan elämän etiikalla. Siinä Himasen *Dignity as development* argumentoidaan John Rawlsin *Justice as fairness*- ja Amartya Senin *Development as freedom*-prinsiippejä tärkeämmäksi eettiseksi periaatteeksi. ”Arvokas elämä on lopulta se käsite, joka luo kestävästä hyvinvoinnista, kestävästä taloudesta ja kestävästä eko-

Pekka Himanen
Sininen kirja
Suomen kestävä kasvun malli
Luonnos kansalliseksi
tulevaisuushankkeeksi
Johtopäätöksiä Suomen
tulevaisuusselonteolle
Kestävä kasvun malli-
tutkimushankkeen pohjalta.
Valtioneuvoston kanslia, 2012

logisuuden kulttuurisen perustan – ja on lopulta ne yhteen-tuova linkki.” No jaa...

Kirja viritetään ekologisilla madonlukuilla. Jos mitään ei tehdä, ekologinen velkaantumisen on johtamassa myös taloudellisen romahdukseen. Nicolas Sternin laskelman (vuodelta 2007) mukaan romahduskenaarion estämiseen tarvitaan systemaattinen prosentoin investointi bkt:stä kestävä kehityksen ratkaisuihin. Siis maapallonko kansantuotteesta? Se ei kuulosta paljolta, mutta tiedämme millaisia rahoituksesta ja eri maiden vastuista YK:n ilmastokokouksissa käydään.

Kolmesta kestäväydestä käsitellään ensin hyvinvointi. Olen-